

Motion till riksdagen 2006/07:K245

av **Ulrika Karlsson i Uppsala (m)**

Den negativa föreningsfriheten

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen begär att regeringen utan dröjsmål tar initiativ till lagstiftning som ger den negativa föreningsrätten ett uttalat skydd i svensk rätt.

Motivering

I demokratiska stater är föreningsrätten en grundläggande rättighet. I Sverige är föreningsrätten grundlagsfäst. Ur ett demokratiskt perspektiv kan det anses vara självklart att varje medborgare har rätt att tillhöra en förening och likaså rätt att avstå från att ansluta sig till en förening. Sedan 1995 gäller Europakonventionen som lag i Sverige. Europadomstolen har i sin tillämpning av nämnda konvention givit den negativa föreningsrätten ett skydd. Artikel 5 i den europeiska stadgan fastslår en rätt för arbetstagare och arbetsgivare att bilda och tillhöra en organisation som tillvaratar deras ekonomiska och sociala intressen. Eftersom Sverige har ratificerat den europeiska sociala stadgan är såväl regering som riksdag skyldiga att se till att dess bestämmelser efterlevs i Sverige. Med andra ord är det statens uppgift att skydda medborgarnas möjlighet att utöva denna rätt.

Det måste alltid vara den enskilde medborgarens sak att välja politisk tillhörighet, trossamfund eller facklig organisation. Vidare bör inte någon diskriminering accepteras på grund av det val som den enskilde träffat. Lika lite bör kollektiva tvångsanslutningar av människor accepteras.

På arbetsmarknaden stängs ofta såväl organisationer som enskilda människor ute från inflytande i frågor som rör den enskildes intressen på arbetsmarknaden. Kollektivavtal kan vara bra eftersom de är ett rationellt sätt att få arbetsmarknaden att fungera när det gäller relationer mellan arbetsgivare och arbetstagare. Vad som däremot inte är rimligt är när kollektivavtal innebär att också de som valt att tillhöra en annan organisation eller ingen organisation omfattas av de avtal som slutits. Framför allt är det orimligt när dessa avtal

Fel! Okänt namn på

står i strid mot gällande lag. Den som valt att inte vara medlem har inte någon som helst möjlighet att påverka vare sig den organisation som företräder denne person eller det avtal som organisationen träffat å dennes vägnar.

Den enskildes önskan att välja torde inte stå i motsats till starka organisationer utan snarare tvärtom. Individens fria val borde vara en förutsättning för organisationer som önskas utvecklas och förbli starka. I ett modernt demokratiskt samhälle måste det vara möjligt att förena individens fria val med arbetsmarknadens organisationers uppgift om att på ett bra sätt företräda dess medlemmar.

Primärt bör ett kollektivavtal gälla för dem som är medlemmar i den avtalslutande organisationen.

Sedan 1976 finns ett kollektivavtal – Byggnadsavtalet – mellan Sveriges Bygginstrumentindustrier och Svenska Byggnadsarbetareförbundet. I 3 § 5 stadgas om granskningsarbete och granskningsarvode. Enligt denna ska arbetsgivaren göra avdrag från byggarbetarnas löner för granskningsarvode med 1,5 % på lön för arbetad tid. Detta ska ske oavsett om den enskilde arbetstagaren är organiserad eller ej. För närvarande betalar inte bara Svenska Byggnadsarbetareförbundets medlemmar utan även de oorganiserade medlemmarna granskningsarvodena. De enda som inte behöver betala sådana arvoden är de som är medlemmar i annan facklig organisation – oavsett vilken. De är skyddade av den s.k. positiva föreningsrätten. Grovt uppskattat omfattar dessa granskningsarvodena årligen en total summa om ca 350 miljoner kronor. Avsikten med granskningsarvodena när de infördes i kollektivavtalen 1976 var att de skulle vara en schablonersättning för faktisk granskning av lönen. Med åren har det visat sig att man i normalfallet svårligen kan säga att det sker en reell granskning av lönerna. Granskningsarvoden utgör således i princip ett bidrag (avgift) till Svenska Byggnadsarbetareförbundet. Dessutom har AD (i en dom från 7 mars 2001) slagit fast att granskningsarvodena utgör en ersättning som kan likställas med en ersättning för den allmänna fackliga verksamheten – alltså i praktiken att likställa med den fackföreningsavgift som byggarbetarna betalar förutom granskningsarvoden. Till saken hör att Svenska Byggnadsarbetareförbundet kontinuerligt ger bidrag till Socialdemokraterna, bland annat överräckte Hans Tilly på kongressen i juni 2006 en check om 1 miljon kronor. Därigenom skulle även oorganiserade arbetstagare ekonomiskt stödja Socialdemokraterna via dessa granskningsarvoden.

För oorganiserade arbetstagare gäller bl.a. den negativa föreningsrätten, det vill säga rätten för en arbetstagare att stå utan medlemskap i en facklig organisation. Förfaringsättet med granskningsarvodena är inte förenligt med den negativa föreningsfriheten vad avser oorganiserade byggnadsarbetare.

Det är av största vikt att stärka den negativa föreningsfriheten i svensk lagstiftning så att den överensstämmer med den europeiska sociala stadgan.

Stockholm den 27 oktober 2006

Ulrika Karlsson i Uppsala (m)